

Irodalomtörténeti perspektívák

A *Korunk* új évfolyamának huszonöt éve alatt nem először állítjuk súlypontba irodalmunk történetének kutatását, egy-egy korszaketet, nagy alkotók életművét. Újabb vállalkozásunk — a folyóirat alapításától számított 56. esztendőben, 1957-től mérve pedig a második negyedszázad kezdetén — nem szorult különösebb magyarázatra, a súlypontozó szerkesztés periodicitása önmagában is indokolná az irodalomtörténeti perspektívák előtérbe kerülését. Többről van azonban szó, mint természetes ismétlődésről, véletlenről. Aki figyelemmel kíséri a romániai magyar művelődési életet, könyvkiadásunkat, a lapok közleményeit, vitáit, a szabadegyetemi előadásokat, közvetlen tanúja és részese lehet annak a fokozott érdeklődésnek, amely a történelmi múltat kíséri, kerek évfordulókon és ünneptelen hétköznapokon egyaránt. Manapság már nem szokás bárkire is rásütni ezért a historizmus vádját; tudjuk, hogy e példa- és folytonosság-keresésben nekünk ugyancsak meg kell keresnünk a folytatható sajátosat, mert épp az ilyen példafelmutatással szolgálhatjuk a jelent, illetve a kívánt jövőt. Az irodalmi múlt teljesebb megismertetése nem csupán az esztétikai nevelést célozza tehát, hanem a közösség, a szocialista nemzetiség egészséges történelmi tudatának alakítását is. Ha a modern irodalom (művészet), a mélyreható műelemzés híveiként olykor dohogunk is magunkban a história eluralkodásáért, a hagyományosságtól féltve irodalmunkat (az erdélyi szemlélet amúgy is konzervatívabb, legalábbis a közhiedelem szerint); ha olykor önmagunkat is esztétikai-irodalomtudományi „áruláson“ véljük rajtakapni — valóságismeretünk csak megóv a túlzott önmarcangolástól, a végletes felfogásoktól. Hiszen a „vallani és vállalni“ jelszót és magatartást tartja ébren minden értelmes, árnyalt irodalmi múltidézés, és korántsem jár szükségszerűen együtt a modernség s a korszerű formakultusz tagadásával.

Könyvkiadásunk utóbbi évtizede jól példázza ezt a helyzetet — az olvasói szükségletet. A hetvenes évek legemlékezetesebb könyvsikerei közt népszerű új regények és formabontó-formateremtő verskötetek mellett népköltészeti gyűjteményeket és — a két világháború közötti romániai magyar irodalomból hírt hozó forráskiadványokat, antológiákat idézhetnénk. A *Kriterion Magyar Klasszikusok, Fehér Könyvek, Téka* sorozatai, a *Romániai Magyar Írók* egyes kötetei, a *Dacia* gondozásában készülő *Tanulói Könyvtára* vagy az Albatros égisze alatt megjelent *Legszébb versek* hamar hiánycikké válnak. Az irodalomtörténeti szakmunkák persze nemigen versenyezhetnek a prózával, levelezéssel, esszével, jó verssel, a kereslet azonban ezen a téren is nagyobb ma nálunk, mint a kínálat. S még inkább így van ez, ha az irodalomtörténeti segédletre gondolunk az említett sorozat-kiadványokban. Mennyiségi és minőségi elvárásokat fogalmazhatnak meg a kiadók és maguk az olvasók a romániai magyar irodalomtörténeti „termeléssel“ kapcsolatban, aránytelordásokat állapíthatnak meg, módszerbeli igényeket támaszthatnak. De ezt teszik maguk az érdekeltek is, amint a *Korunk* szerkesztőségében október utolsó napjaiban megtartott, sokfelől jött szakemberek véleményét kifejező kerekasztal-beszélgetés bizonyította. A megbeszélés napi időszerűségét adó *Kriterion*-kötet, a (színén) sorozatnak szánt *Irodalomtudományi és stilisztikai tanulmányok* első gyűjteménye már e felismerésből, a hiány tudatosításából s az irodalomtörténetész-utánpótlás biztosításának szándékából született.

A kiadók azonban egyedül nem vállalhatják az irodalomtörténeti munka bátorítását, publikációs gondjainak megoldását. A feladatokat nyilván meg kell osztani az intézmények között. Az új *Korunkkal* együtt évfordulóhoz érkezett, huszonöt éves akadémiai folyóiratunknak, a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közleményeknek* „hivatalból“ kellene vállalnia az oroszlanrészt, de mi is érezzük felelősségünk súlyát. Hazai és nemzetközi viszonyítási alkalmak sürgetik a szó után a tettet — megfelelő tér biztosítását szélesebb olvasói körhöz szóló irodalomtörténeti megnyilatkozások számára. Tudatosítva a *Korunk*-kerekasztalon elhangzott véleményeket (a vitaindítókat és hozzászólásokat következő számunkban közöljük), mindenekelőtt azt, hogy bármilyen horizontszűkítés nemcsak a szaktudomány számára elfogadhatatlan, hanem az olvasók történelmi tudatalakítását is károsan befolyásolná.

K. L.